

OPONENTSKÝ POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

Název
práce:

**Problematika implementace průřezových témat do výuky
v prostředí české školy**

Autor
práce:

PhDr. Marek Václavík

Autor
posudku:

Ing. Karolina Duschinská, Ph.D.

Disertační práce PhDr. Marka Václavíka se zabývá jedním z klíčových prvků kurikulární reformy, tj. implementací průřezových témat (dále PT) do výuky. Oceňuji tuto volbu, neboť **téma je vysoce aktuální**, výzkumně opomíjené a vychází z požadavků současné školské praxe v České republice. Autor v práci vhodně uplatnil a propojil svou osobní zkušenost učitele na základní škole a svou odbornou erudici pedagogického výzkumníka. Cíle práce jsou zvoleny korektně a jsou adekvátní typu práce, v úvodu autor formuluje dvě výzkumné otázky: „Jakým způsobem jsou uchopována a implementována průřezová témata do školního kurikula, výuky a života školy?“ a „S jakými problémy se učitelé a školy potýkají při implementaci průřezových témat?“.

Teoretická část práce je pojata specifickým způsobem, který (jak autor v úvodu této části uvádí) je dán limitovaným počtem výzkumných prací na dané téma. Počet teoretických pramenů v této části je tudíž nezvykle skromný. Nejprve je předloženo relativně stručné vymezení pojmu „kurikulum“; zde by si bylo možné představit rozsáhlejší analýzu, která by mohla být podložena více teoretickými a výzkumnými zdroji. Autor se však celkem oprávněně s ohledem na cíle své práce v přehledu kurikulárních teorií rovnou soustředí na tzv. variantní přístup analýzy kurikula, jenž vychází z přístupu uplatňovaného ve studiích TIMSS, tj. „co je plánováno“ (cíle a obsah), „zprostředkováno“ (učivo) a „dosaženo“ (co si žáci osvojili). Toto analytické kritérium pak uplatňuje i ve výzkumné části disertační práce, text jako celek je tudíž konzistentní a přehledný. Dále následuje přehled pojetí PT ve vybraných zahraničních zemích (Kap. 2.2), kde autor interpretuje a analyzuje studii týmu VÚP se zaměřením k cíli disertace. Kapitola 2.3 „Geneze integrace PT do kurikula v ČR“ je zajímavým dílčím příspěvkem k historii kurikulární reformy v ČR. V kapitole 2.4 autor precizuje postavení a integraci PT v kurikulu ČR: systematicky a důkladně analyzuje RVP ZV a prostřednictvím konfrontace se svou expertní znalostí zde klade důležité otázky, odkazující k problematickým východiskům kurikula. Teoretická část je logicky završena návrhem revize uplatnění PT ve školním kurikulu, zde se plně projevuje tvůrčí vklad, invence a zkušenost autora.

Výzkumná část je uvedena kontextem a východisky výzkumu; zde velmi oceňuji podrobný popis procesu tvorby výzkumného designu, kde autor korektně argumentuje pro kvalitativní výzkumnou metodologii, obhajuje volbu mixu intrinsitní a instrumentální případové studie a vymezuje i limity svého výzkumu. Následuje důkladný popis metodologie, kde vyzdvihují zejména odpovědnost výzkumníka při specifikaci metodologických standardů kvality a srozumitelný popis způsobů analýzy dat. Kapitola 3.5 Příběh školy Rozvojová přináší výsledky výzkumu, kdy sběr dat probíhal po tři (!) školní roky. Je psána živým a čtivým jazykem, který zároveň splňuje nároky odborného textu; příběh vhodně

strukturují nápaditě zvolené mezititulky. Řada datových fragmentů opakovaně dokazuje, že učitelé pracují s PT pouze intuitivně, dále jsou též dobře patrné rozdíly mezi diskursem (který je poplatný slovníku RVP) a realitou, též mezi percepcí a akcí, což je symptomatické pro implementaci kurikulární reformy i mimo kontext PT. Shrnutí výzkumných výsledků obsahuje velmi užitečná, přehledně zpracovaná a zároveň nepříliš radostná konstatování. Závěrečná diskuse pak mimo jiné pregnančně shrnuje podmínky pro podporu úspěšné implementace PT ve školním kurikulu.

Disertační práce je **metodologický korektní a zdařilá**, postup zpracování pak odpovídá zvoleným cílům a metodám práce, text je jasně a logicky strukturován. Volba obsahových prvků práce je relevantní, jsou postiženy jejich vzájemné vazby a souvislosti a obsah vytváří logický celek.

Cíle práce byly splněny v přiměřeném rozsahu a na úrovni, která odpovídá charakteru práce. Práce je původní (viz protokol o vyhodnocení podobností dokumentů), terminologie je korektní a jednotná. Teoretické zdroje jsou řádně citovány, zdroje empirických dat jsou doloženy v přílohách.

Kritická připomínka se týká pravopisné a stylistické úrovně, práce by si zasloužila pečlivou jazykovou korekturu, překlep v termínu „reliabilita“ (str. 84, 2x) doporučuji opravit jako errata. Práce má dobrou formální a grafickou úpravu.

Disertační práce PhDr. Marka Václavíka **přináší nové poznatky** v oblasti implementace kurikulární reformy, týkající se dosud málo prozkoumané problematiky průřezových témat. Za klíčová považuji zjištění, že „(učitelé) nepřizpůsobují obsah výuky vzdělávacímu programu, ale svoji výuku definují do obsahu tohoto vzdělávacího programu“; „neumí pracovat s cíli, neboť je to nikdo neučil“ a „nepoužívají kontrolní a zpětnovazební nástroje“. Z toho vyplývá, že proces implementace PT je až na čestné výjimky převážně intuitivní a formální, což je i v souladu se závěry rozsáhlejších výzkumných studií v oblasti implementace kurikula (např. Dvořák a kol, 2010, 2015; Janík a kol., 2010).

Význam práce pro vzdělávací praxi spatřuji v přesném pojmenování a korektním výzkumném doložení současného stavu implementace průřezových témat ve školním vzdělávání. Může být k užitku učitelům, členům managementu škol, vzdělavatelům učitelů, pedagogickým výzkumníkům i reprezentantům decisi sféry, neboť je autentickým příspěvkem k analýze kurikulární reformy i východiskem pro navazující výzkumy.

Předkládaná práce **splňuje požadavky kladené na disertační práce v oboru.**

Otázky k obhajobě:

1. Ve své analýze několikrát uvádíte, že učitelé pracují „intuitivně“. Diskutujte prosím roli intuice v expertnosti učitele, viz např. Píšová a kol. *Učitel expert: jeho charakteristiky a determinanty profesního rozvoje*. Brno: Masarykova univerzita, 2013.
2. Navrhněte prosím základní charakteristiky navazujícího výzkumného šetření, které by bylo podpořeno dvouletým grantovým výzkumným projektem, umožňujícím např. zapojení pěti výzkumníků, každý v rozsahu 0,1 úvazku. Pokuste se načrtnout obrysy výzkumného designu a hlavní metodologické postupy.